

UZ DESETI SVEZAK »ARHIVSKOG VJESNIKA«

Kada je 1958. godine pokrenuto objavljivanje godišnjaka »Arhivski vjesnik« bilo je predviđeno da će se u njemu objavljivati: arhivska građa, opći inventari arhivskih ustanova, inventari pojedinih arhivskih fondova i zbirki, rasprave iz oblasti arhivistike i pomoćnih historijskih nauka, recenzije i bilješke o literaturi iz oblasti arhivistike i pomoćnih hist. nauka, te bibliografija. Ujedno je naglašeno da će glavni dio sadržaja biti »posvećen publiciranju nove arhivske građe i studijskom tretiranju važnijih problema arhivstva.«

Sada, uz deseti svezak, možemo utvrditi, da je od ukupnih 3.554 stranica štampanog teksta otpalo: oko 60% na objavljenu arhivsku građu, oko 16% na rasprave i članke iz arhivistike, oko 5% na recenzije — prikaze — bilješke, oko 5% na vijesti o radu arhivskih ustanova i drugih organa arhivske službe, oko 3% na objavljivanje inventara pojedinačnih fondova, isto toliko i na rasprave iz oblasti pomoćnih historijskih nauka, oko 6% na priloge historiji institucija i oko 5% na ostale historijske priloge.

S ovakvom kvantitativnom bilancom može se reći, da je početna programska orijentacija ovoga godišnjaka dobro ostvarena.

Objavljena arhivska građa po svojoj tematici i izboru, pa i obimu, svakako je koristan poticaj našoj nauci, a njenim publiciranjem ovaj je godišnjak postao trajnijim priručnikom historičarima — istraživačima, i ostalim interesentima. Veće cjeline važnije objavljene građe odnose se na ovu historijsku problematiku Hrvatske: seljačku bunu 1573. god. (VII-VIII, 7—340; X, 69—115); razne probleme historije Dubrovnika (II, 419—456; IV—V, 213—223; IX 111—127; X, 117—133); riječno brodarstvo na Savi u prvoj polovici XIX st. (IV—V, 99—204); narodni preporod u Dalmaciji (III, 89—117, 119—155); građansku politiku u prvom deceniju XX st. (VI, 7—229); Supilovu aktivnost u emigraciji (I, 251—290; II, 337—368); radnički pokret do 1920. god. (I, 11—173, 291—330; II, 7—227, 369—418); zbivanja u prekretnim godinama 1917—1918. (I, 174—249; II, 279—335; IX, 7—109; X 1—51). Daleko veća zastupljenost novije građe prema starijoj opravdana je potrebama naše nauke u proteklom periodu njena razvitka.

Koliko je bilo u njenoj moći redakcija je nastojala da prvenstveno potiče objavljivanje građe koja se odnosi na neobrađene, ili nedovoljno obrađene, važnije probleme hrvatske povijesti. Podjela rada s »Vjesnikom Historijskog arhiva u Rijeci«, koji se posebno posvetio tako potrebnom objavljivanju arhivskih izvora za historiju Istre i Rijeke, dobro je djelovala i dala je dobre rezultate. Nažalost, nije uspjelo ostvariti zamisao

da se u zajednici s naučnim institucijama Hrvatske izradi perspektivni plan izdavanja najvažnijih izvora hrvatske povijesti, iako je nesumnjiva važnost i stalna aktualnost ovoga zadatka. Nadajmo se, da će se jednom to ipak postići.

Usmjeravanje pojedinih svezaka godišnjaka na izrazitije tematske cjeline samo je djelomično uspjelo, ali i u onom dijelu koliko je postignuto, nije lako ostvareno, pa ga ne treba ni potcijeniti. Konačno, u rasponu od prvog do ovog desetog sveska, mislimo da je ostvaren i napredak u usavršavanju metodike i načina naučno-kritičkog objavljivanja arhivskih izvora.

U rubrici »Inventari« objavljeno je razmjerno vrlo malo inventara pojedinačnih fondova ili zbirki. Uglavnom, to opravdava obiman posao na izradi *općih inventara* arhivskih ustanova i njihovih »Vodiča kroz arhivsku građu«, te izrada osnovnih evidencija građe izvan arhiva, čime su proteklih godina bile vrlo intenzivno zauzete sve arhivske ustanove u SR Hrvatskoj, kao što su još i danas angažirane u značajnoj i dugoročnoj akciji na izradi što potpunije evidencije građe izvan arhiva. Vodiči će, u određenoj redakciji, biti objavljeni u posebnoj publikaciji. Ako bi u slijedećem periodu rada i trebala biti naša težnja da se inventari pojedinih arhivskih fondova ili zbirki također objavljuju u posebnim edicijama arhivskih ustanova, trebat će im svakako i u ovom godišnjaku dati više prostora. Nesumnjivo je, naime, da bismo i tim putem unapredili korištenje arhivske građe, pogotovo kada bi se takvo publiciranje ubrzalo. Toj bi svrsi svakako dobro koristili i iscrpniji prikazi sadržajne fizionomije važnijih arhivskih fondova.

Obim objavljenih radova iz oblasti arhivistike nije bio malen. Usporedba rezultata ovih proteklih desetak godina s onim što je iz arhivistike napisano i objavljeno kroz čitav period stare Jugoslavije, pa i u sva 33 sveska starog »Vjesnika Državnog arhiva u Zagrebu« (od 1899—1945. god.), pokazuje veliki napredak. Po širini tematike, i kvalitativno, taj je napredak izrazit. Ipak, ako postignutom pribrojimo i one arhivističke radove koji su objavljeni u drugim publikacijama, pa i one još neobjavljene, ne možemo biti sasvim zadovoljni. Prije svega zato, jer se radi o osnovnoj naučnoj i stručnoj disciplini arhivske djelatnosti, što su postojeći praktički i teoretski problemi brojni, a i niz novih otvorenih pitanja nije malen. Bit će, dakle, potrebni organiziraniji naponi svih arhivskih ustanova, kao i Društva arhivskih radnika Hrvatske, u pravcu poticanja i posebnog stimuliranja radova iz oblasti arhivistike.

Sve što je rečeno o radovima iz arhivistike vrijedi dobrim dijelom i za one iz oblasti pomoćnih historijskih nauka. Njima se doduše bavi i niz stručnjaka izvan arhivskih ustanova, a naročito baš medievistička historiografija neophodno traži da tako i nadalje bude. No priroda posla, posebno u arhivskim ustanovama u kojima se čuva i starija arhivska građa, svakako zahtijeva i udio arhivskih radnika u razvoju ovih naučnih disciplina. I sve više će to zahtijevati, usporedo kako se na fakultetima smanjuje nastava pomoćnih historijskih nauka, pa za arhivske ustanove nastaju sve teži problemi kod pronalaženja kadrova koji su stručno sposobljeni za rad na arhivističkoj obradi starije arhivske građe. Potrebna je, dakle, vrlo smišljena briga svih organa arhivske službe oko unapređenja studija pomoćnih historijskih nauka u našim arhivima.

Posebno se treba zadržati na pitanju obrade historije institucija (historije uprave, pravosuđa, privrednih organizacija, vojnih organizacija, crkvenih organizacija i sl.), koja nam u ovih 10 dosadašnjih svezaka »Arhivskog vjesnika« zaprema svega oko 6% od sveukupno objavljenog teksta. Ako i ovdje pribrojimo neobjavljene radove, posebno one priloge historije institucija sadržane u vodičima arhivskih ustanova (u rubrikama »Historijat tvorca fonda«), vidjet ćemo da se u proteklom periodu ipak dosta radilo na ovoj historijskoj i arhivističkoj disciplini, ali da i ovdje moraju slijediti intenzivniji naponi svih arhivskih ustanova. Osjetne poteškoće koje postoje radi tako skromne tradicije ove discipline kod nas, pa stoga i zbog nerazrađene metodologije za ovu istraživačku oblast, moramo svladavati bolje organiziranim radom. To je potrebno tim više, ako želimo uskoro ostvariti našu davnu težnju, da što prije dođemo do prvog priručnika — skripata za ovu materiju, (za čitav period od srednjeg vijeka do današnjih dana), pa da ovaj predmet uvrstimo i u program redovnih stručnih ispita za zvanje arhivista. Uz koordiniranu akciju svih arhivskih ustanova i smišljenije poticanje arhivskih radnika da rade na historiji institucija, osigurat ćemo ubuduće i više priloga ove vrsti u »Arhivskom vjesniku«, olakšat ćemo rad na važnoj fazi arhivističke obrade fondova i zbirki u arhivskim ustanovama, a dat ćemo i vrlo koristan doprinos historijskoj nauci.

Uz napomene o iskustvima i ostvarenjima našeg godišnjaka u proteklom deceniju njegova izlaženja dodali smo evo i neke zamisli za daljnju njegovu programsku orijentaciju. Redakcija će biti zahvalna svim arhivskim radnicima i historičarima za svaku sličnu sugestiju u pogledu usavršavanja sadržajne fizionomije »Arhivskog vjesnika«.

Posebno želimo da se zahvalimo svim suradnicima »Arhivskog vjesnika« na njihovu trudu, pomoći i podršci. Bez njihove dragocjene pomoći, a uz skromna materijalna sredstva, koja su jedva pokrivala troškove štampanja, ne bi bilo moguće ostvariti dosadašnje izlaženje ovoga godišnjaka. Vjerujemo da će nam i oni, kao i novi sve širi krug suradnika, pomoći i u daljnjim nastojanjima. Samo uz takvu suradnju, a uz veću materijalnu pomoć republičkih fondova za kulturu i nauku, moći će »Arhivski vjesnik« da sve više utječe na unapređenje arhivske djelatnosti u SR Hrvatskoj, pa time da doprinese i općem daljnjem razvitku hrvatske historiografije.

B. Stulli